

N:o 36.

Ank. till Riksd. kansli den 8 april 1902, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring af 13 § i förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 oktober 1873.

Laguskottet har till behandling förehaft en inom Andra Kamnaren af herr *J. J. Byström* väckt och till utskottet hänvisad motion, n:o 73, af följande lydelse :

»Att det ligger en orättvisa deri, att främmande trosbekännare tvingas betala skatt till statskyrkan, borde numera vara en sjelfklar sak äfven för lagstiftarne. Ropet om befrielse från denna skatt varder ock allt starkare med hvarje år, icke blott bland de frikyrklige sjelfva, hvilka gång på gång framburit sina klagomål och önskningsar i denna sak, utan äfven bland andra.

Yrkandet på att främmande trosbekännare må vinna frihet från att betala skatt till statskyrkan är ock en af de frågor, som icke i längden kunna undanskjutas. Förr eller senare måste den vinna sin rättvisa lösning. Orättvisor inom lagstiftningens och beskattningens område böra så fort som möjligt undanrödjas, på det att hvar och en måtte åtnjuta den rätt, som bör tillkomma hvarje medlem inom ett lagbundet samhälle. Och så länge det förhållandet qvarstår, att medlemmar af församlingar, som

Bih. till Riksd. Prot. 1902. 7 Saml. 30 Häft. (N:o 36).

staten erkänt vara lagliga, skola utom de kostnader, som underhållet af deras egna församlingar kräfver, äfven underhålla statskyrkans presterskap och inrättningar och sålunda betala en dubbel kyrkoskatt, så länge skola ropen på reformer i detta hänseende aldrig tystna, utan återkomma gång efter annan och högljuddare för hvarje gång.

Främmande trosbekännares ställning i afseende på deras skyldighet att bidraga till affönande af svenska kyrkans presterskap och betjening har i senare tider undergått en icke oväsentlig förändring genom det på grund af särskilda författningar genomförda ordnandet af presterskapets och klockarnes löneinkomster. Förut ingingo i nämnda löneinkomster åtskilliga afgifter, hvilka dels voro af frivillig natur och dels erlades endast för särskilda förrättningar. Främmande trosbekännare kunde sålunda helt och hållet undandraga sig afgifter af det förra slaget och behöfde endast i de utan tvifvel sällsynta fall, att de påkallade presterskapets eller kyrkobetjeningens tjensteåtgärd, derför erlägga särskild afgift.

Beträffande sistnämnda slags afgifter stadgades ock uttryckligen i förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 23 oktober 1860 § 12: »De för särskilda kyrkliga förrättningar stadgade afgifter till svenska kyrkan eller hennes presterskap eller betjening vare ej medlem af tillåtet främmande religionssamfund pligtigt att gälda i annat fall, än att slik förrättning blifvit på hans egen begäran verkstald.»

Samma stadgande inflöt ock i 13 § af nu gällande förordning angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning af den 31 oktober 1873, så lydande: »De för särskilda kyrkliga förrättningar stadgade afgifter till svenska kyrkan eller hennes presterskap eller betjening må ej påföras främmande trosförvandt i annat fall, än att slik förrättning blifvit på hans egen begäran verkstald.»

Men förhållandena hade i afseende å de ifrågavarande afgifterna under tiden mellan de båda sist anmärkta förordningarnas utfärdande gestaltat sig annorlunda, än de voro 1860. I § 7 af förordningen angående allmänt ordnande af af presterskapets löneinkomster af den 11 juli 1862 stadgades: »Påskpenningar, jura stolæ, matskott, offer, dagsverken med flera andra extra ordinarie afgifter utbytas mot vissa, för samma tid och efter samma grunder som tiondeersättningen, till beloppet bestämda utskylder, att utgå icke allenast af fastighetsegare, utan äfven af församlingens öfriga invånare; börande dessa afgifter så beräknas, att all betalning till prester-

skapet för särskilda förrättningar kan upphöra, och iakttages härvid, att af dessa afgifter de, som hittills uteslutande betungat hemmansegare, varda endast på dem, samt de, hvilka ålegat torpare och deras vederlikar, blifva allenast på dessa fördelade, hvaremot sådana, som utgått af alla församlingens ledamöter, fortfarande af dem samtliga skola utgöras, dock med den skiljaktighet i beloppen, som föranledes deraf, att åtskilliga af ifrågavarande afgifter hittills icke brukat erläggas till lika högt belopp af dem, som ega ingen eller mindre jord, som af dem, hvilka ega större.»

I slutet af förordningen förklarades, att densamma icke egde tillämpning i afseende på Stockholms stad; men sedan kyrkomötet år 1868 anhållit, att de allmänna stadgandena för ordnande af presterskapets löneinkomster måtte i tillämpliga delar varda gällande för Stockholms territoriella församlingar, utfärdades den 1 november 1872 en förordning angående ordnande af presterskapets i de territoriella församlingarna i Stockholm aflöning; och stadgades i § 4 mom. 1 af denna förordning: »Påskören eller påskpenningar, äfvensom jura stolæ och andra extra ordinarie afgifter utbytas mot bestämda afgifter för en tid af femtio år, räknad från den näst efter lönereglerngens fastställelse inträffande första maj, oansedt tillämpning af lönereglern ej då kan ske».

I öfverensstämmelse med de i dessa båda förordningar meddelade föreskrifter hafva ock presterskapets inkomster blifvit ordnade, och torde under de förberedande åtgärderna för åstadkommande af lönerogleringar inom de särskilda församlingarna hithörande afgifter alltid hafva blifvit till visst belopp upptagna, om sådant också icke alltid framgår af de resolutioner, i hvilka Kongl. Maj:t meddelat fastställelse å de uppgjorda lönerogleringsförslagen.

Efter utfärdandet af förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 oktober 1873 har ytterligare genom förordningen angående allmänt ordnande af klockarnes löneinkomster den 2 november 1883 tagits ett steg i samma riktning, som angifvits i de ofvan återopade förordningarna om ordnande af presterskapets löneinkomster. I § 2 af förordningen om klockarnes aflöning stadgas: »Den klockaren tillkommande lön bör bestämmas i skäligt förhållande till omfattningen af hans tjänstegöromål samt beräknas så, att alla offer och afgifter för särskilda förrättningar upphöra»; och torde bestämmelserna i denna förordning redan vara på åtskilliga ställen genomförda.

Då nu § 13 i meranämnda förordning den 31 oktober 1873 uttryckligen föreskrifver, att afgifter för kyrkliga förrättningar icke må påföras främmande trosförvandt i annat fall, än att slik förrättning blifvit på hans egen begäran verkställd, synes häraf följa, att främmande trosbekännare jemväl äro fria från sådana ständiga afgifter, som i enlighet med 1862 års förordning utgöra ersättning för de i berörda § omförmälda afgifterna.

Att Kongl. Maj:t så tolkat stadgandet, framgår ock af Kongl. Maj:ts utslag den 13 november 1874 uti ett mål, der en mosaisk trosbekännare fört klagan deröfver, att utmätning skett för uttagande af honom påförd ersättning för jura stolæ. Kammarkollegium yttrar i utslag den 25 november 1873, att emedan ifrågavarande afgift utgjorde ersättning för jura stolæ, hvilka icke kunnat komma i fråga att af klaganden såsom mosaisk trosbekännare erläggas samt att han icke heller egt rösträtt vid kyrkostämma, befriades klaganden från krafvet. Detta utslag blef af Kongl. Maj:t fastställt. I detta fall innehöll dock den löneregleringsresolution, som i målet åberopades, uttrycklig bestämmelse derom, att ersättning för jura stolæ skulle med visst belopp utgöras af alla, som voro vid kyrkostämma röstberättigade.

I ett utlåtande, som öfverståthållareembetet i Stockholm år 1881 afgaf till Kongl. Maj:t, yttrades bland annat, att embetet icke känner något lagbud, som ålägger främmande trosbekännare att för sina personer eller för inkomst af kapital och arbete bidra till underhåll af svenska kyrkan och dess presterskap.

Och Riksdagens lagutskott, hvars dåvarande ordförande var landshöfdingen m. m. A. Bergström, yttrade i sitt utlåtande med anledning af en i ämnet väckt motion vid 1886 års riksdag, och ur hvilket betänkande vi redan delvis återgifvit något, följande beaktansvärda ord, som jag tager mig friheten anföra:

»I allmänhet lär emellertid . . . vederbörlig uppmärksamhet i regeln icke blifvit fästad vid innehållet af ifrågavarande lagrum, vare sig vid löneregleringars uppgörande eller vid deras tillämpning. I åtskilliga löneregleringsresolutioner torde icke någon viss del af presterskapets aflöning vara angifven såsom motsvarande jura stolæ, och i följd deraf göres vid utdelningen af bidragen till samma aflöning icke något undantag för främmande trosbekännare beträffande denna del deraf. Utskottet kan emellertid ej finna annat, än att detta förfarande står i strid med den i 13 § af

1873 års förordning meddelade bestämmelse, och oöfvervinneliga praktiska hinder lära väl icke omöjliggöra en rättelse i detta afseende.

Om sålunda främmande trosbekännares fritagande från bidrag till aflöningen af svenska kyrkans presterskap och betjening, i den mån dessa bidrag motsvara de i sistnämnda lagrum omförmälda afgifter, enligt utskottets tanke bör anses omedelbart följa af redan nu gällande lagbestämmelser, så finner utskottet det jemväl vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande, att främmande trosbekännare äfven fritagas från den andel af nämnda bidrag, som motsvarar de öfriga afgifter, hvilka de före löneregleringarnas genomförande ej behöft utgöra. Dessa afgifter torde å landsbygden ej hafva varit af någon synnerlig betydighet; men i städerna utgjorde de deremot en väsentlig del af presterskapets och kyrkobetjeningens löneinkomster. — — —

Då löneregleringarnas genomförande sålunda otvifvelaktigt ålagt främmande trosbekännare en skyldighet, som förut ej ålegat dem, och de derjemte, såsom icke röstberättigade å kyrkostämman, varit uteslutne från deltagande i den utredning och öfriga förberedande åtgärder, som föregått löneregleringsresolutionernas utfärdande, finner utskottet en återgång i förevarande afseende till de förut bestående förhållandena vara af omständigheterna påkallad. Utskottet anser dock denna frihet icke böra utsträckas längre än till medlemmar af sådana lagliga erkända församlingar, hvilkas prester eller föreståndare äro behörige och pligtige att föra anteckningar öfver medlemmarnes borgerliga förhållanden. En sådan inskränkning torde vara tillräckligt motiverad af den lösare organisationen af andra erkända trossamfund, hvilken ock föranleder dertill, att medlemmarne af sistnämnda samfund för anteckning om deras borgerliga förhållanden måste upptagas i svenska kyrkans ministerialböcker.»

Rättvisan och billigheten i ofvaannämnda skatts borttagande tror jag, att åtminstone en stor del af presterskapet sjelft inser och gillar. Det har ock händt, att prest ädelmodigt försakat den del af sin lön, som skulle erlagts af en baptist. Det torde sålunda för mången prestman vara lika mycket en samvetssak att behöfva mottaga en skatt af dissenters, som det för många af de senare kan vara ett samvetstväng att erlægga denna skatt. Från mer än en synpunkt sedt blefve det blott ett häfdande af grundlagsbudet: »Konungen skall ingens samvete tvinga eller tvinga låta», om en lagförändring komme till stånd i denna skattefråga.

Då denna fråga vid föregående tillfällen förelagts Riksdagen, har

man från deras sida, som tycka, att »det är bra som det är», svarat, att svenska kyrkan är en statsinstitution och sålunda fyller ett statsändamål samt såsom sådan bör af en hvar af statens medlemmar underhållas.

Nu är det väl meningen med denna kyrka, att hon, liksom man afser med andra kyrkliga samfund, skall främja den religiösa känslan hos folket, och att hon skall verka för moralens höjande och för nykterheten hos detsamma. Men detta ändamål kan ju också fyllas proportionsvis lika bra utaf de frikyrkliga samfunden. De arbeta ju också i samma riktning och kanske i åtskilliga fall flitigare, än hvad statskyrkan gör.

Och att de ej äro utan vitsord för denna sin verksamhet visar bland annat en del uttalanden i länsstyrelsernas femårsberättelser. För perioden 1886—1890 framhölls i dessa berättelser följande om den frikyrkliga rörelsen, af hvilken dissenters utgöra en betydande del.

Öfverståthållarembetet säger: »Denna rörelse» (nemligen frikyrkörörelsen) »utgör trots enstaka urartningar och missgrepp tvifvelsutän en mächtig kraft till folkets uppfostran».

Länsstyrelsen i Blekinge län säger: »De schismatiska rörelserna» — såsom det heter — »hafva icke haft någon ofördelaktig inverkan, utan synas tvärtom i ganska hög grad bidragit till förmildrande af folkets seder och till nykterhet.»

Länsstyrelsen i Kristianstads län yttrar: »Det bör emellertid icke förnekas, att de religiösa rörelserna bidragit till nykterhetens framgång».

Länsstyrelsen i Malmöhus län uttalar om friförsamlingarnas verksamhet: »Emellertid torde denna riktning i och för sig icke kunna förnekas berömmelsen af en stor lifaktighet och starkt intresse för att omsätta och tillämpa religionens sanning».

Länsstyrelsen i Elfsborgs län framhåller: »Såsom ett allmänt omdöme om den religiösa rörelsen i länet torde kunna uttalas, att den i hög grad bidragit till sedlighet och allvar i lefvernet. Rörelsens styrka bevisas ock genom de uppoffringar, de mindre bemedlade klasserna gjort för inskaffandet af medel till uppförande af bönehus och församlingslokaler för gemensamma andaktsöfningar».

Och länsstyrelsen i Örebro län säger: »Den religiösa rörelsen har i hög grad bidragit till ökande af sedlighet och allvar i lefvernet».

Flere af Konungens befallningshafvande synas sålunda vara af den meningen, att den frireligiösa verksamheten fyller i sin mån ett statsändamål.

Ser man vidare på de ekonomiska uppförfingar, som de frikyrkliga samfunden göra för sin verksamhet, måste man medgifva, att de i allmänhet taget ej äro små. De samla årligen stora summor för kyrklig verksamhet, och de hafva uppfört en mängd kyrkor och bönehus, hvilkas värde går på många millioner.

Från åtskilliga håll framställas allvarliga klagomål öfver att personer, som äro frikyrkligt sinnade och hvilka bedrifva en sjelfständig religiös verksamhet både bland barn och äldre, ändå icke utträda ur statskyrkan. Men om de genom ett sådant utträde ej endast beröfvades en del af sina rättigheter, utan ock vunne befrielse från skatt till en institution, som de anse sig ej kunna eller vilja understödja, så skulle säkerligen förhållandet mellan de frikyrkliche och statskyrkan snart blifva mycket klarare, något som för båda parterna vore högeligen önskvärdt.

Med åberopande af hvad jag här ofvan anfört, får jag vördsamt anhålla, att Riksdagen behagade för sin del besluta, att 13 § i kongl. förordningen angående främmande trosbekännare af den 31 oktober 1873 måtte erhålla följande ändrade lydelse:

Främmande trosbekännare är för sin person och inkomsterna af kapital eller arbete befriad från skyldighet att deltaga i afgifterna till svenska statskyrkoförsamlingarnas presterskap eller andra kyrkliga ändamål äfvensom från de för särskilda kyrkliga förrättningar stadgade afgifter till svenska kyrkan eller hennes presterskap eller betjening i annat fall, än att slik förrättning blifvit på hans egen begäran verkställd.»

13 § i förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 oktober 1873 är af följande lydelse:

»De för särskilda kyrkliga förrättningar stadgade afgifter till svenska kyrkan eller hennes presterskap eller betjening må ej påföras främmande trosförvandt i annat fall, än att slik förrättning blifvit på hans begäran verkställd.»

Frågan om främmande trosbekännares befrielse från skyldighet att lemna bidrag till aflöning af svenska statskyrkoförsamlingarnas presterskap och uppehållande af statens kyrkliga inrättningar eller ock inskränkning i denna skyldighet har på grund af enskilde motionärers framställ-

ningar förut varit föremål för pröfning vid riksdagarna 1872, 1885, 1886, 1893, 1896 och 1897 utan att dock till någon åtgärd föranleda.

Lagutskottet, som vid behandling af de tidigare förslagen i ämnet i allmänhet ställt sig afvisande mot desamma, finner sig äfven nu föranlåtet att intaga samma ståndpunkt, och får utskottet, som ej har något väsentligt att tillägga till de skäl, som härutinnan förut af utskottet åberopats, till stöd för sin uppfattning i hufvudsak hänföra sig till hvad sålunda vid föregående riksdagar i ämnet andragits.

Föreliggande fråga är icke blott ekonomiskt, utan jemväl i annat och viktigare hänseende af en icke ringa betydelse, enär den på det närmaste berör spörsmålet om förhållandet mellan stat och kyrka. Ett obetingadt erkännande af den i motionen framhållna grundsatsen skulle innebära ett bestämdt afsteg från den hittills rådande och städse fasthållna uppfattningen af statskyrkans ställning samt förutsätta omgestaltning af en mängd förhållanden, som grunda sig å och sammanhänga med denna uppfattning. Så länge den evangelisk-lutherska kyrkan är en statsinstitution, torde hvarje svensk medborgare vara skyldig att bidraga till densammas upprätthållande, lika väl som en hvar af statens medlemmar måste bidraga till statens andra institutioner, exempelvis undervisningsanstalterna, vare sig han gillar eller ogillar innebörden och anordnandet af desamma samt vare sig han begagnar sig af dem eller icke. Statskyrkans prest är hos oss både statens och kyrkans tjenare; på samma gång han är statskyrkoförsamlingens själasörjare, har han vid sidan häraf att fylla åtskilliga borgerliga pligter och åligganden. Ifrågavarande utgifter till presterskap och andra kyrkliga ändamål äro sålunda att anse såsom afgifter för ett statsändamål. De enda afgifter, från hvilka främmande trosbekännare kunde med något fog påkalla befrielse, äro de, som i gällande lönekonventioner ersatt de s. k. jura stolæ eller ersättningar för de särskilda förrättningar, presterskapet endast på derom framställd begäran verkställer, och för hvilka förut erlagts en viss afgift för hvarje gång de påkallats. För dessa afgifter, från hvilka främmande trosbekännare förut voro frikallade, när de icke sjelfve begärde förrättningen, är nemligen godtgörelse numera beräknad i de till presterskapet utgående kontanta löneförmåner. Ifrågavarande afgifter äro emellertid synnerligen obetydliga och föga betungande, hvarför en lagändring i sådant syfte knappast kan vara af ett verkligt behof påkallad, helst frigörelsen endast kunde komma att afse de relativt fåtaliga främmande trosbekännare, hvilka bildat egna, af staten er-

kända församlingar, och ej det större antal, som endast anmält sig vilja utgå ur svenska statskyrkan utan att hafva förenat sig i något på lagligt sätt organiseradt trossamfund. Ett förslag i berörda syfte skulle för öfrigt icke gerna kunna genomföras utan att föregås af en svår och vidtomfattande utredning, till hvilken i betraktande af frågans ringa praktiska betydelse skälig anledning icke torde förefinnas.

Slutligen torde böra erinras derom, att ett antagande af förslaget vare sig i dess helhet eller på mera inskränkt sätt skulle i betänklig mån rubba bestående prestlönekonventioner, i hvilket afseende antydan i motionen icke lemnats, på hvad sätt erforderlig fyllnad till aflöning åt presterskapet skulle beredas i stället för de bidrag, som komme att bortfalla.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet,

att förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 4 april 1902.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.

Reservationer:

af herr *Hasselrot*, hvilken ansett, att utskottet bort tillstyrka Riksdagen att i skrivelse till Kongl. Maj:t anhålla om vidtagande af erforderliga åtgärder, på det att *dels* medlemmar af lagligen erkänd församling, som bekänner annan kristen troslära än den evangelisk-lutherska, och hvars prest eller föreståndare är behörig och pliktig att föra anteckningar öfver medlemmarnes borgerliga förhållanden, äfvensom mosaiska trosbekännare, i fråga om hvilka alla det torde få anses utredt, att de före utfärdandet af förordningen angående allmänt ordnande af presterskapets löneinkomster den 11 juni 1862, förordningen angående ordnande af presterskapets i de territoriella församlingarne i Stockholm aflöning den 1 november 1872 samt förordningen

angående allmänt ordnande af klockares löneinkomster den 2 november 1883 icke varit lagligen skyldige att erlægga de för särskilda kyrkliga förrättningar stadgade afgifter till svenska kyrkan eller hennes presterskap eller betjening, ej heller påskpenningar, offer eller andra dylika lönebidrag, må, utan hinder af de på grund af åberopade författningar verkställda lönerogleringar, åter komma i åtnjutande af motsvarande frihet och således frikallas från skyldighet att deltaga i betalning af hvad som af reglerade löner af hit hänförlig beskaffenhet kan anses utgöra aflöning och ersättning för omförmälda, numera upphörda afgifter och lönebidrag, dels ock godtgörelse för den minskning i tillförsäkrade löneförmåner, som ifrågasatta frikallelse kan anses föranleda, må varda vederbörande löntagare för deras tjänstetid beredd.

af herr *Zetterstrand*:

»Den åsigt torde väl mer och mer göra sig gällande, att dissenters nuvarande skattskyldighet till svenska statskyrkan och dess presterskap icke är med rättvisa och billighet öfverensstämmande.

Väl må det vara sant, att då statskyrkans presterskap har att fylla åtskilliga borgerliga pligter och åligganden, hvilka beröra samhället i dess helhet, dissenters ej må kunna göra anspråk på *fullständig* frikallelse från afgifter till presterskapet, men då det hvarken nu eller tillförene blifvit ifrågasatt, att skattefriheten skulle afse utskylderna för den fasta egendom, som af främmande trosförvandter eges, må väl denna deras fastighetsskatt kunna betraktas såsom en lämplig eqivalent för den skattskyldighet, hvilken sålunda allt framgent bör åligga dylika trosbekännare.

Hvad härefter angår den nu föreliggande frågan, huruvida främmande trosbekännare för sina personer samt inkomsterna af kapital och arbete böra tillerkännas befrielse från ofta berörda skattskyldighet, så bör enligt min mening dylik befrielse icke tillkomma andra främmande trosbekännare än dem, som äro medlemmar af något utaf staten erkänt trossamfund, ty eljest skulle lätt kunna inträffa, att personer af uteslutande materiella hänsyn utträdde ur statskyrkan.

Mot en i ofvan angifna hänseende begränsad skattefrihet för dissenters borde några principiella skäl ej med tillräckligt fog kunna anföras, men det kan dock icke förnekas, att ett omedelbart medgifvande af dylik skattefrihet i åtskilliga fall skulle kunna komma att medföra afsevärda praktiska olägenheter. i det att särskildt uti vissa smärre territoriella församlingar,

i hvilka ett stort procenttal främmande trosbekännare förefinnes, presterskapets inkomster skulle kunna komma att blifva otillbörligt reducerade eller ock skattebördan kunde blifva öfver höfvan tryckande för de i statskyrkan qvarstående församlingsmedlemmarne.

På grund af dessa förhållanden anser jag mig förhindrad att i frågans nuvarande läge förorda direkt bifall till motionärens yrkande, men å andra sidan kan jag med de starka sympatier jag hyser för sjelfva saken hvarken vara med om afslag å motionen ej heller ansluta mig till det visserligen välmenande men dock genom sin snäfva begränsning föga praktiska skrifvelseförslag, som från annat håll inom utskottet förordats.

Då jag sålunda åstundar, att frågan med snaraste må erhålla en effektiv och i möjligaste måtto tillfredsställande lösning, torde det vara tillbörligt att här angifva ett af de sätt, hvarpå detta enligt min mening möjligen skulle kunna ske. Detta sätt vore, att medelst anordningar från ett utaf kommande riksdagar för ändamålet beviljadt årsanslag godtgörelse lemnades vederbörande statskyrkoförsamlingar och deras presterskap till be-
lopp, motsvarande summan af de skattelindringar, hvilka de inom församlingarne bosatte dissenters enligt fastställda grunder komma att få åtnjuta.

Möjlighet torde emellertid förefinnas att bereda rättvisa åt dissenters jemväl på andra vägar, hvilka mindre öfverensstämna med motionens innebörd, exempelvis genom att, med bibehållande af den nu ifrågavarande skattskyldigheten för dissenters, lemna frikyrkoförsamlingarna statsbidrag, satta i visst förhållande till medlemsantalet inom desamma. Till utrönande af lämpligaste sättet för lösningen af detta lika viktiga som grannlaga spörsmål lärer med nödvändighet krävas regeringens medverkan; och torde måhända tidpunkten vara lämplig att påkalla densamma, medan den s. k. prestlöneregleringskomiténs arbeten ännu pågå.

Då jag emellertid befarar, det Riksdagen kan befinnas mindre benägen att i frågans outredda skick göra ett alltför bindande uttalande, har jag ansett mig böra stanna vid den hemställen,

att Riksdagen i anledning af herr Byströms förevarande motion måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida samt i så fall under hvilka vilkor och förutsättningar främmande trosbekännare må kunna fritagas från skyldigheten att för sina personer samt för inkomst af

kapital och arbete erlægga afgifter till svenska statskyrkan och dess presterskap, äfvensom att, sedan utredningen skett, Kongl. Maj:t måtte för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill densamma kunde gifva anledning.»

af herr *Lindhagen*, med hvilken herrar *H. Andersson* och *N. Nilsson* i hufvudsak instämt:

»Det alltjemt återkommande krafvet på främmande trosbekännares befrielse från skattskyldighet till statskyrkan är uppenbarligen, såsom motionären anmärker, en angelägenhet, som icke i längden kan undanskjutas. I religionsfrihetens grundsats, att ingen må någons samvete tvinga eller tvinga låta, ligger utan tvifvel innesluten äfven den grundsatsen, som i danska grundlagen uttryckts sålunda, att »ingen är pliktig att betala personliga bidrag till någon annan gudsdyrkan än den, som är hans egen.»

Att i detta syfte allenast söka åt dissenters återvinna något vederlag för den befrielse från de s. k. jura stolæ, som förr tillkommit dem, är, såsom utskottet framhållit, en i och för sig synnerligen obetydlig angelägenhet. En begränsning af sträfvandena till detta synes ej ens vara ett steg framåt i rätt riktning, utan skulle snarare i sina verkningar bidra till ett undanskjutande af sjelfva hufvudfrågan.

Å andra sidan får man nog ej vid dessa frågors lösning alldeles lemna å sido bestående förhållanden. Det behöfver nemligen klagöras, i hvad mån de borgerliga bestyr, som åligga statskyrkans presterskap, lämpligen och rättvisligen böra föranleda till, att dissenters deltaga äfven i kostnaderna för detta presterskaps aflöning. Särskildt måste också tillses, att genom den ifrågasatta befrielsen statskyrkans kvarstående medlemmar ej på vissa ställen oskäligen betungas med vare sig skulder, som utträdande medlemmar varit med om att besluta, eller ökade utgifter för andra omkostnader, hvilka äro statskyrkans medlemmar genom lag ålagda eller eljest ej kunna af dem omedelbarligen afvecklas. I dylika händelser bör det beredas dem vederlag eller lättnader på annat sätt.

Slutligen framställer sig till öfvervägande, i hvad mån olika grunder böra tillämpas för dissenters, som utträdt ur statskyrkan utan att ansluta sig till särskild af staten erkänd församling, och sådana dissenters, hvilka bildat dylik församling. Den befrielse, som omförmäles i 13 § af förordningen om främmande trosbekännare, omfattar äfven de förre, men olika

meningar kunna yppas, huruvida detta äfven bör till alla delar gälla den mera vidtgående skattebefrielse, som afses med motionärens förslag.

Detta ämne synes sålunda förutsätta en ingående utredning. Särskildt angeläget är det att nu upptaga saken, då för närvarande arbete pågår för en tillämnad reglering af statskyrkans presterskaps löneförhållanden. Det är nemligen af vigt, att förevarande fråga dervid kommer under öfvervägande, så att de väntade förslagen åtminstone ej blifva till hinder för dess lösning.

På grund häraf och då motionären inskränkt sitt förslag till, att främmande trosbekännare skulle allenast för sin person och inkomster af kapital och arbete åtnjuta den äskade befrielsen,

instämmer jag i den slutliga hemställan, som framstälts af herr Zetterstrand.

Herr *Leman* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
